

Sygn. akt III AUa 38/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 maja 2017 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Ireneusz Lejczak spr.

Sędziowie: SSA Barbara Ciuraszkiewicz

SSA Barbara Staśkiewicz

Protokolant: Monika Horabik

po rozpoznaniu w dniu 24 maja 2017 r. we Wrocławiu

na rozprawie

sprawy z wniosku **K. W.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.**

o emeryturę

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

od wyroku Sądu Okręgowego w Opolu Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 25 października 2016 r. sygn. akt V U 2191/15

I. oddala apelację,

II. zasądza od strony pozwanej na rzecz wnioskodawcy kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 25.10.2016 r. Sąd Okręgowy w Opolu Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną przez wnioskodawcę K. W. decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z 24.07.2015 r. i przyznał wnioskodawcy prawo do wcześniejszej emerytury w związku z pracą w warunkach szczególnych od 31.07.2015 r. Orzeczenie to oparł sąd I instancji na następujących ustaleniach: K. W., urodzony (...), wniosek o emeryturę złożył w dniu 3.07.2015 r. W dacie złożenia wniosku złożył oświadczenie o przekazaniu środków zgromadzonych na jego rachunku w OFE na rzecz budżetu państwa oraz na dzień 1.01.1999 r. posiadał łącznie 25 lat, 6 miesięcy i 4 dni okresów składkowych i nieskładkowych. Zaskarżoną decyzją organ rentowy odmówił przyznania wnioskodawcy prawa do emerytury w wieku 60 lat podnosząc, że nie wykazał wnioskodawca 15 lat pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze ponieważ przedłożone przez wnioskodawcę świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach nie zawierało zapisu dotyczącego charakteru pracy zgodnego z rozporządzeniem Rady Ministrów z 7.02.1983 r. Na podstawie świadectwa pracy z 31.12.1996 r. wystawionego przez Spółdzielnię Usługowo Produkcyjną w Ł., zeznań świadków: B. K., M. W. i R. S. oraz zeznań wnioskodawcy ustalił Sąd Okręgowy, że wnioskodawca od 10.05.1978 r. do 31.12.1996 r. był zatrudniony w Spółdzielni Usługowo Produkcyjnej w Ł., gdzie stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał

obowiązki kierowcy ciągnika. W tym okresie pracodawca wnioskodawcy zatrudniał 12 kierowców ciągników do wykonywania zamawianych przez rolników w Spółdzielni prac polnych (orka, siewy, opryski, bronowania) oraz usług transportowych. Usługi transportowe polegały m.in. na przewozie wapna z B., K., K. i przewozu buraków do cukrowni. Zimą wnioskodawca zatrudniony był przy piaskowaniu dróg. Przy tych ustaleniach wskazał Sąd Okręgowy na to, że podstawę prawną rozstrzygnięcia sporu stanowiły przepisy art. 184 ust 1 i 2 i art. 32 ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2016 r., poz. 963) oraz § 2 ust. 1 i § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 7.02.1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Podkreślił przy tym Sąd, że wnioskodawca bezspornie wykazał spełnienie na dzień 31.07.2015 r. określonych w tych przepisach warunków dotyczących wieku, ogólnego stażu ubezpieczeniowego i przekazania środków z OFE na dochody budżetu państwa. Sporny natomiast pozostawał charakter pracy wnioskodawcy w Spółdzielni w Ł., a w szczególności to, czy w myśl § 4 cyt. rozporządzenia z 7.02.1983 r. pracę wnioskodawcy w tej spółdzielni można było uznać za pracę wymienioną w załączniku A do tego rozporządzenia, a tym samym uznać ją za pracę wykonywaną w warunkach szczególnych. Uznał następnie Sąd, że przeprowadzone dowody ze świadectwa pracy z 31.12.1998 r., zeznań świadków i wnioskodawcy dawały podstawy do uznania, iż przez cały okres zatrudnienia w wymienionej spółdzielni wnioskodawca stale i w pełnym wymiarze pracował jako kierowca ciągnika, tj. wykonywał pracę wymienioną w dziale VIII poz. 3 wykazu A - stanowiącego załącznik do cyt. rozporządzenia z 7.02.1983 r. Wymieniony dział VIII dotyczy prac w warunkach szczególnych wykonywanych w dziedzinie gospodarki opisanej jako „transport”. Uznał Sąd Okręgowy, iż oprócz klasycznych (jak to ujął w uzasadnieniu wyroku) prac transportowych związanych z przewozem ładunków, do prac w warunkach szczególnych należało również zaliczyć wykonywane przez wnioskodawcę przy użyciu ciągnika rolniczego prace polowe. W ocenie Sądu użyte przez prawodawcę w cyt. rozporządzeniu pojęcie transport obejmuje również przewożenie maszyn rolniczych, także w trakcie wykonywania prac rolniczych. Podniósł przy tym Sąd, że tylko tak można uzasadnić umiejscowienie w tym samym dziale VIII poz. 3 prac wykonywanych przez kierowców kombajnów, czyli prace wyłącznie wykonywane przy pracach polowych. Uznając zatem, że wnioskodawca wykazał wykonywanie w okresie od 10.05.1978 r. do 31.12.1996 r. prac w warunkach szczególnych w rozumieniu art. 184 cyt. ustawy oraz bezsporne spełnienie pozostałych wymienionych w tym przepisie przesłanek do emerytury w obniżonym wieku Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję przyznając wnioskodawcy prawo do spornego świadczenia.

Wyrok ten zaskarżył w całości apelacją pozwany organ zarzucając orzeczeniu brak ustaleń faktycznych dotyczących dokładnych okresów zimowych kiedy wnioskodawca świadczył pracę traktorzysty w Spółdzielni w Ł. oraz czy praca miała charakter stały i czy była wykonywana w pełnym wymiarze czasu pracy, a tym samym brak ustalenia stażu pracy zaliczonego do pracy w warunkach szczególnych. Ponadto skarżący zarzucił brak dokładnych ustaleń faktycznych co do okresów w jakich wnioskodawca wykonywał pracę traktorzysty przy pracach polowych. Podniosła również strona pozwana zarzut błędnej wykładni § 4 ust. 3 i § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z 7.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze poprzez przyjęcie, że wnioskodawca wykonywał stale i w pełnym wymiarze pracę w warunkach szczególnych oraz wadliwą wykładnię art. 184 ust.1 i art. 32 ust. 1 ustawy z 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z FUS poprzez przyznanie wnioskodawcy prawa do spornego świadczenia. W uzasadnieniu apelacji wskazał skarżący, że z całokształtu zebranego w sprawie materiału dowodowego w żaden sposób nie wynikało, by w okresie od 1.01.1980 r. do 31.12.1996 r. wnioskodawca stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę kierowcy ciągnika w transporcie - wymienioną w wykazie A Dział VIII pkt 3 cyt. w apelacji rozporządzenia. Podniósł przy tym organ rentowy, iż nie podziela prezentowanej w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku interpretacji pojęcia „transport”. Podkreślił, że umieszczenie przez prawodawcę w wykazie prac wykonywanych w warunkach szczególnych prac kierowcy ciągnika, kierowcy kombajnu i kierowcy pojazdu gąsienicowego nie wynikało ze szkodliwości prowadzenia tych pojazdów lecz ze specyfiki pracy w transporcie i obciążeń psychofizycznych związanych z uczestnictwem takich pojazdów w ruchu publicznym. Wskazał też apelujący na orzecznictwo Sądu Najwyższego negujące możliwość uznania prac polowych za prace wykonywane w transporcie oraz podniósł to, że zatrudniająca wnioskodawcę Spółdzielnia w Ł. nie należała do sektora transportowego gospodarki i nie świadczyła usług transportowych (poza wyjątkami). Przy tak uzasadnionych zarzutach wniosła strona pozwana o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie odwołania ewentualnie o

uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania. W odpowiedzi na apelację wnioskodawca wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od organu rentowego na jego rzecz kosztów procesu.

Na podstawie przedłożonej przez wnioskodawcę na rozprawie apelacyjnej zaświadczenia (...) ustalił Sąd Apelacyjny, iż K. W. od 29.04.1985r. do 10.10.1995r. posiadał uprawnienia do przewozu materiałów niebezpiecznych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Pomimo zgłoszenia w apelacji zarzutów dotyczących wadliwości w ustaleniu stanu faktycznego potrzeba rozpatrzenia trafności tych zarzutów zależała, zdaniem Sądu Apelacyjnego, od uprzedniej oceny prawidłowości zastosowanej przez sąd I instancji wykładni przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z 7.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, w szczególności przepisu zawartego w § 1 ust. 1 tego rozporządzenia. Organ rentowy nie kwestionował bowiem ustaleń Sądu Okręgowego, z których wynikało, że wnioskodawca przez cały okres zatrudnienia w Spółdzielni Usługowo Produkcyjnej w Ł., czyli przez ponad 18 lat, wykonywał wyłącznie i w pełnym wymiarze czasu pracę kierowcy ciągnika. Praca ta polegała na przewożeniu drogami publicznymi zamówionych przez klientów spółdzielni towarów oraz na wykonywaniu prac polowych przy pomocy ciągnika i doczepionych do niego maszyn rolniczych. Przy czym należy wskazać, że dojazd na pola uprawne w celu wykonania zamówionych prac polowych dokonywać się musiał również drogami publicznymi. Sąd Okręgowy rzeczywiście nie ustalił dokładnie odcinków czasowych w spornym okresie, gdy wnioskodawca wykonywał ciągnikiem usługi przewozu towarów na drogach publicznych i gdy wykonywał pracę polowe uznając, że oba te rodzaje prac opisane zostały w stanowiącym załącznik do cyt. rozporządzenia wykazie A w dziale VIII poz. 3. Sąd Apelacyjny podzielił ten pogląd tym samym uznając, że wnioskodawca przez cały okres zatrudnienia (od 10.05.1978r. do 31.12.1996 r.) w Spółdzielni w Ł. - jako kierowca ciągnika - wykonywał pracę w szczególnych warunkach wymienionych w § 1 ust.1 cyt. rozporządzenia z 7.02.1983 r. Przepis ten odsyła do stanowiących załącznik do rozporządzenia wykazów. W dziale VIII wykazu A, zatytułowanym „Transport i łączność” pierwsze 17 pozycji opisuje prace, które prawodawca opisał podtytułem „Transport”. Nie negując utrwalonego w judykaturze poglądu o istotnym znaczeniu przyporządkowania danego stanowiska pracy do wymienionych w załącznikach A i B branży i gałęzi gospodarki dla zakwalifikowania tej pracy do pracy w warunkach szczególnych podkreślić jednak należało, że przyporządkowanie to nie stanowi kryterium wyłącznego (por. wyrok Sądu Najwyższego z 3.12.2013 r., I UK 189/13). Przy dokonywaniu wykładni przepisu § 1 ust. 1 cyt. rozporządzenia nie można pominąć treści art. 32 ust. 2 ustawy z 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z FUS, który stanowi, iż za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Właściwa, zdaniem Sądu Apelacyjnego, wykładnia normy zawartej w tych przepisach pozwala na uznanie, że pracownicy zatrudnieni w różnych gałęziach gospodarki lecz wykonujący taką samą rodzajowo i o porównywalnym stopniu uciążliwości pracę - byli zatrudnieni w warunkach szczególnych (por. wyrok SN z 5.05.2016r., III UK 132/15). Taki sposób interpretacji wyżej przytoczonych przepisów miał istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia kluczowej dla niniejszego sporu kwestii, to jest oceny, czy praca kierowcy ciągnika zatrudnionego w Spółdzielni świadczącej usługi tak transportowe jak i usługi polegające na wykonywaniu usług rolnych (prac polnych) dla rolników może zostać zaliczona do wykonywania prac w szczególnych warunkach w transporcie - w rozumieniu postanowień wykazu A działu VIII cyt. rozporządzenia. Organ rentowy nie kwestionując oczywistego faktu, że praca kierowcy ciągników została wymieniona w dziale VIII poz. 3 wykazu A podnosił, że pracę w transporcie należy rozumieć wyłącznie jako przewóz towarów lub osób na drogach publicznych. Sąd Apelacyjny podzielił wyrażoną w pisemnych motywach zaskarżonego wyroku negatywną ocenę tak wąskiej wykładni pojęcia praca w szczególnych warunkach w transporcie. W pierwszej kolejności należało wskazać, że prawodawca skonstruował w podrozdziale „Transport” Działu VIII Wykazu A katalog prac w szczególnych warunkach bardzo niejednorodnie. Ta dywergencja wyraża się w jednoczesnym uznaniu za wykonywaną w szczególnych warunkach pracę kierowców samochodów ciężarowych o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony i autobusów o liczbie miejsc powyżej 15 (dział VIII poz.) oraz np. pracę rybaków morskich (dział VIII poz. 9). O ile należy uznać, że samochody ciężarowe i autobusy są pojazdami skonstruowanymi i wykorzystywanymi wyłącznie do przewozu towarów i osób drogami publicznymi to w żaden sposób nie można uznać,

iż praca rybaków morskich polega na przewozie towarów czy osób. Istotą bowiem pracy rybaków morskich jest połów ryb, a ich ewentualny transport na ląd jest czynnością akcesoryjną i występującą tylko wówczas, gdy połów jest udany. Powyższe zestawienie rodzajów pracy w warunkach szczególnych uznanych przez prawodawcę za wykonywanych w transporcie wyklucza tak wąską interpretację użytego w dziale VIII wykazu A pojęcia transport - jak uczynił to pozwany organ rentowy. Adekwatnym, dla właściwego rozumienia tego pojęcia, przykładem posłużył się również sąd I instancji wskazując na wymienioną w dziale VIII poz. 3 wykazu A pracę kierowców kombajnów i pracę kierowców pojazdów gąsienicowych. Pojazdy te z racji swej konstrukcji i przeznaczenia wyjątkowo tylko przemieszczają się po drogach publicznych. Pojazd gąsienicowy służy do przemieszczania się po bezdrożach, często po nieutwardzonym terenie i tylko w celu dotarcia do miejsca wykonywania pracy (np. na teren budowy) porusza się po utwardzonych drogach publicznych. Podobnie jest z kombajnem, który jest wielofunkcyjną samobieżną maszyną rolniczą, przeznaczoną do wykonywania prac na polach. Krótkotrwały zwykle, w stosunku do czasu pracy na polu, dojazd drogą publiczną na pole stanowi drugorzędną właściwość tego pojazdu. Z całą pewnością również należy wykluczyć, iż przeznaczeniem kombajnu jest transport ludzi lub towarów. Mając powyższe na względzie należało przyjąć, że prawodawca uznał za pracę w warunkach szczególnych wykonywaną w transporcie również prace związane z połowem ryb na morzu, prace polowe kierowcy kombajnu i pracę kierowcy pojazdu gąsienicowego, gdzie łącznikiem tych prac nie jest przewóz osób lub towarów lecz obsługa pojazdu w ruchu. Wobec tego również pracę kierowcy ciągnika wykonywaną podczas prac polowych należało uznać za wymienioną w dziale VIII poz. 3 załącznika A pracę w warunkach szczególnych. Ważką przy tym okolicznością jest to, że praca kierowcy ciągnika wymieniona została razem (to jest w tym samym miejscu wykazu) z pracą kierowcy kombajnu i kierowcy pojazdu gąsienicowego. W ocenie Sądu Apelacyjnego stanowiło to argument za przyjęciem, że zdaniem prawodawcy praca wyjątkowo użytkujących drogi publiczne kierowców kombajnów i pojazdów gąsienicowych jest taką samą rodzajowo i o porównywalnym stopniu uciążliwości jak praca kierowców ciągników wykonywana również podczas prac polowych. Przyjmując więc za prawidłową dokonaną przez Sąd Okręgowy wykładnię przepisów § 1 ust. 1 cyt. rozporządzenia i postanowień zawartych w dziale VIII poz. 3 wykazu A oraz art. 184 w zw. z art. 32 ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z FUS uznał sąd II instancji apelację za bezzasadną i na podstawie art. 385 kpc apelację tę oddalił. Zaznaczyć bowiem należało, że apelujący nie kwestionował ustaleń sądu I instancji dotyczących zatrudnienia wnioskodawcy w spornym okresie pełnym wymiarze czasu pracy oraz tego, że praca wnioskodawcy polegała wyłącznie na kierowaniu ciągnikiem bądź przy przewożeniu towarów bądź przy wykonywaniu prac polowych. Wobec tego nie miało znaczenia ustalenie jaka była proporcja czasu pracy przy wykonywaniu poszczególnych czynności skoro oba rodzaje tych prac (dających łącznie ponad 15 lat) uznane zostały za prace w warunkach szczególnych.

Orzeczenie o kosztach procesu oparto na przepisie art. 98 § 1 i 3 kpc i § 10 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 9 ust. 2 i § 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800).

SSA Barbara Staśkiewicz SSA Ireneusz Lejczak SSA Barbara Ciuraszkiewicz

R.S.